

**BALANÇ ANUAL DE L'ACTIVITAT
ARQUEOLÒGICA A LA CIUTAT
(2006)**

Al llarg de l'any s'ha continuat la tasca de gestió, inspecció, supervisió i control de totes les intervencions de caràcter preventiu realitzades a la ciutat. Des del Museu s'han redactat, com a col·laboració de l'Ajuntament amb els diferents promotors, públics o privats, els projectes d'intervenció arqueològica i, en darrera instància, s'han revisat les memòries amb els resultats científics obtinguts de cadascuna de les intervencions. La important activitat desenvolupada en el treball de camp ha permès obtenir noves dades per al coneixement de la ciutat i el seu territori en època històrica.

Seguint la tònica de l'any anterior, es pot parlar d'una estabilització quant al nombre d'intervencions realitzades al llarg de l'any; fins i tot, es podria parlar d'un petit descens en la quantitat de seguiments de rases de serveis. D'altra banda, l'abast d'alguns projectes urbanístics iniciats durant el 2006 ha fet que la durada de les intervencions hagi estat considerable. Fins i tot, en un cas, la urbanització d'un sector del Raval ha fet que el seguiment iniciat a finals de 2005 s'hagi allargat fins a principis de 2007.

Pel que fa a la cronologia de les restes documentades, el ventall va des del neolític, en el solar on s'ha de construir el nou edifici del Conservatori del Liceu (entre els carrers Nou de la Rambla, Estel i Tàpies), fins a l'època contemporània (búnquers de la guerra civil espanyola, al turó de la Rovira).

Aquestes intervencions s'han fet com a resposta a la necessitat de documentar les restes del subsòl a conseqüència de projectes urbanístics o arquitectònics. Aquest fet podria comportar una gran disparitat pel que fa als llocs on s'intervé i als resultats globals d'aquestes intervencions; malgrat tot, hi ha uns punts coincidents que afavoreixen el coneixement i l'avenç en l'estudi de determinats aspectes de la història de la ciutat.

Els darrers anys s'han incrementat les intervencions a diversos punts del Raval; la fondària a la qual s'arriba en algunes actuacions ha permès d'assolir les cotes on es localitzen els establiments d'època prehistòrica. En el solar on s'ha de construir l'edifici que ha d'acollir el nou Conservatori del Liceu s'han pogut documentar llars de foc i forats de pal corresponents al neolític antic evolucionat (a grans trets, a la primera meitat del IV mil·lenni aC). Si unim els resultats d'aquesta intervenció als excavats a la zona de Sant Pau del Camp i, darrerament, a l'espai limitat pels carrers d'en Robador, Sant Rafael, Sant Josep Oriol i rambla del Raval, al carrer de la Riereta i al de la Reina Amàlia formen un conjunt prou important, desconegut fins fa pocs anys. En la intervenció realitzada al costat Besòs de l'estació del metro de Liceu s'ha documentat ceràmica de l'edat del bronze en les obres d'ampliació del vestíbul.

Pel que fa al món romà, s'han documentat diversos punts on hi havia necròpolis; alguns ja coneguts per altres intervencions d'anys anteriors, com és el cas del sector del Pou de la Figuera. També s'han documentat inhumacions d'aquesta època al carrer de Sant Pere Més Baix, i un altre enterrament en els sondejors que es van fer en un dels patis de la finca que haurà d'acollir el CEIP Baixeras, entre el carrer d'en Rull i el carrer Nou de Sant Francesc. Aquesta sepultura en tègula és molt propera a l'excavada al carrer Ample, 5, l'any 2004, d'època alt-imperial. Al carrer de l'Hospital es documentà una fossa amb nombroses restes òssies i, al costat mateix, una estructura sepulcral, amb una fase d'ús del segle IV.

Al carrer de la Palla i al carrer d'en Carabassa s'ha localitzat estratigrafia corresponent als assentaments situats a l'exterior de la muralla romana; muralla que es va poder estudiar a l'interior de la finca de Sant Ramon del Call, 11b. Al carrer d'en Gignàs, 17, s'hi va documentar un mur en *opus certum* i un paviment d'*opus signinum* a l'interior d'uns sondejors per a la refoamentació d'un edifici. Ja més allunyat del recinte fortificat de *Barcino*, a la masia de Can Mariner, al districte d'Horta, s'hi va documentar part d'un forn i diverses sitges d'època romana, possiblement del baix-imperi.

Durant el 2006 s'han fet diverses intervencions que han tingut com a resultat final la localització d'estructures relacionades amb el sistema defensiu de la ciutat. La més coneguda, per la difusió que se n'ha fet, sigui probablement el portal de Sant Daniel, al bell mig del parc de la Ciutadella. L'altre punt que es pot destacar, per la seva espectacularitat i la seva bona conservació, és el baluard de Migdia; un conjunt format pel baluard, un tram de muralla, la contramuralla, un tram d'una derivació del Rec Comtal i part de la muralla del segle XIX, construïda juntament amb el nou i monumental portal de Mar. A aquestes troballes cal afegir-hi les diverses restes de la Ciutadella del segle XVIII, al subsòl del parc de la Ciutadella, a l'interior del zoològic i al costat de l'estació de França.

Els períodes medieval i modern estan bastament representats en la majoria d'intervencions al subsòl de la ciutat, on és habitual documentar part de la trama urbana de Barcelona. D'entre totes potser es podria esmentar la que es realitzà a la plaça de la Gardunya, iniciada ja el 2005 en la seva primera fase, en què va aparèixer un fons important, per la quantitat i qualitat de les peces, de ceràmica baix-medieval. Aquest espai correspon a l'antic convent de Santa Maria de Jerusalem.

Les fitxes que es presenten corresponen a algunes d'aquestes intervencions. Les interpretacions i les cronologies són totes provisionals, ja que en tractar-se d'intervencions del 2006, la majoria estan en fase d'estudi, i d'altres encara estan en curs.

*Museu d'Història de la Ciutat. jpujades@bcn.cat

1. El text d'aquest article està extret de la memòria anual del Servei d'Arqueologia de l'MHCB, redactada per Ferran Puig, Director del Servei d'Arqueologia, Carme Miró, Montserrat Pugès, Sílvia Lezana i Josep Pujades.

Plaça de l'Acadèmia, 3 (antic convent de Sant Agustí)

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

14 de juliol – 29 de desembre de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHC

097/06

Motiu

Intervenció arqueològica subsidiària de la remodelació del pati gòtic i claustre de l'antic convent de Sant Agustí Vell

Empresa adjudicatària

Arqueociència Serveis Culturals, SL

Direcció tècnica

Eva Maria Cano Isla

Promotor

Foment de Ciutat Vella, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Les obres previstes afectaven el claustre (pati i galeria), un espai adjacent a la galeria i un sector de la plaça de l'Acadèmia, davant la porta d'accés al convent. A la sala adjacent s'hi van documentar diverses estructures (paviment, clavegueres...), construïdes totes a partir del segle XVI, moment en què es fa la primera gran reforma del convent. A la galeria del claustre s'hi ha localitzat una part del paviment original i, a banda i banda del pati del claustre, els fonaments de sis dels pilars que sustentaven els arcs de dues de les galeries desaparegudes. El paviment, que ja era conegut per una actuació anterior, és de maons disposats en espiga. La intervenció finalitzarà amb la seva restauració.

Pel que fa a la plaça de l'Acadèmia, el resultat més significatiu és la troballa d'estructures prèvies a la construcció del convent de Sant Agustí: un pou, una estructura de combustió, dos murs i tres estructures circulars per a usos industrials, possiblement d'una blanqueria, de les quals només quedava la base. Aquests elements, dels segles XIII-XIV, haurien de relacionar-se amb els ja coneguts de la plaça de Pons i Clerch, de la plaça de Sant Agustí/carrer d'en Serra Xic i del carrer dels Tiradors, situats tots al costat del Rec Comtal.

Paraules clau

Convent de Sant Agustí, estructures d'ús industrial, blanqueria, Rec Comtal.

→

Plaça de l'Acadèmia, 3 (antic convent de Sant Agustí)

Estructures de planta circular per a usos industrials, possiblement d'una blanqueria.

(Foto: Eva M. Cano Isla, ARQUEOCIÈNCIA, SL)

Plaça de l'Acadèmia, 3 (antic convent de Sant Agustí)

Estructures d'època moderna documentades a la sala adjacent al claustre.

(Foto: Eva M. Cano Isla, ARQUEOCIÈNCIA, SL)

Carrer de l'Arc de Sant Ramon del Call, 8

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

7 d'agost - 14 d'octubre de 2006
11 de desembre de 2006 - 31 de gener de 2007

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

113/06

Motiu

Obres de rehabilitació de la finca per a la seu del Centre d'Interpretació del Call Jueu

Empresa adjudicatària

TEA Difusió Cultural, SL

Direcció tècnica

Toni Juárez Villena

Víctor Giner Puga

Promotor

Foment de Ciutat Vella, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

El conjunt d'estructures exhumades respon a una cronologia medieval i moderna, i hi destaquen l'aparició de part d'un mur que subdivideix longitudinalment l'espai, l'arrencament de sengles escales i possiblement un pou cec o cisterna, que estratigràficament poden datar-se amb anterioritat al segle XV, abans que es produïssin els avallots contra els jueus del call barceloní de l'any 1391. Les estructures, de tipus domèstic, presenten un mal estat de conservació a causa de les diferents accions a què es va veure sotmès l'immoble a partir del segle XV.

Pel que fa a la localització d'una presumible *mezzuzà* en una de les entrades laterals de l'edifici, deixant de banda l'interès que tindria com a element cultural la confirmació d'aquesta funcionalitat i la seva situació física, creiem necessari apel·lar a la prudència pel que fa a la seva ubicació física actual. En aquest sentit, caldria aprofundir en un estudi de paraments per tal de verificar la seva posició, ja que en principi no sembla ubicada en el seu lloc d'origen. Pels coneixements actuals, tant a nivell estratigràfic com de tecnologia històrica de la construcció, els paraments sembla que corresponen a una tipologia constructiva prou clara del segle XVI.

Paraules clau

Estructures domèstiques, baix-medieval, època moderna, call, jueus, *mezzuzà*.

Arc de Sant Ramon del Call, 8

Mur medieval, anterior al segle XV; l'accés que hi havia al mig del mur estava tapiat. (Foto: Toni Juárez, TEA, SL)

Carrer de l'Arc de Sant Ramon del Call, 11b

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

20 de febrer – 3 de març de 2006

4 – 15 de setembre de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHC

018/06

Motiu

Adequació d'un local per a activitat comercial

Empresa adjudicatària

Arrago, SL

Direcció tècnica

Jordi Roig Buxó

Promotor

Particular

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

La rehabilitació del local de la planta baixa va comportar tres tipus d'actuació:

a) Eliminació de revestiments parietals i envans de regularització que emmascaraven la visió de les restes de la muralla romana. Al fons del local de la planta baixa s'hi pot observar un tram de la muralla romana d'època tardana. Es tracta de l'interior del parament de la torre núm. 67 i d'una part de la muralla que és visible al núm. 16 del carrer dels Banys Nous. Bona part de la muralla ha estat derruïda i el que es veu és la cara interna dels carreus que formen el parament exterior de la muralla i l'estructura interior.

Adossat a la muralla hi ha un mur amb diferents arcs d'època medieval i moderna, i els indicis, hipotètics, de la identificació de l'antic carreró de Dessota la Volta, documentat a finals del segle XIV.

b) Rasa de sondeig en el lloc on la muralla està derruïda amb la finalitat de localitzar-la al subsòl. La recerca va ser infructuosa; hi havia un espai soterrat farcit de terra i runa; el material arqueològic recuperat en aquest espai és del segle XVII.

c) Treballs de rejuntat dels carreus i neteja de paraments.

Paraules clau

Muralla romana, torre núm. 67, arcs baix-medievals, dipòsit modern.

Arc de Sant Ramon del Call, 11b

Aparell en *opus quadratum* de la torre núm. 67; que correspon a la part no visible de l'estructura interior de la muralla.

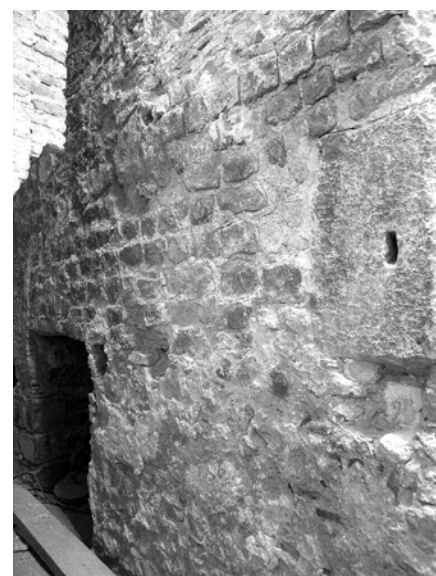
(Foto: Jordi Roig, ARRAGO, SL)

Arc de Sant Ramon del Call, 11b

Parament interior de la muralla romana en aparell d'*opus certum*.

(Foto: Jordi Roig, ARRAGO, SL)

Carrer de la Boqueria, 10 / carrer d'Aroles, 3-5

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

10 d'abril – 31 de juliol de 2006

1 d'agost – 29 de setembre de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

016/06

Motiu

Obres de rehabilitació de la finca per a usos d'hosteleria

Empresa adjudicatària

Atics, SL

Direcció tècnica

Vanessa Triay Olives

Promotor

HIGH TECH HOTELS RESORTS, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

La construcció de l'edifici actual, la casa De Puig, va ser aprovada el 1861, i és obra de Narcís Josep M. Bladó. L'edifici està inclòs al catàleg del Patrimoni Arquitectònic Historicoartístic de la Ciutat de Barcelona de 1979: B, II (fitxa núm. 98): C, VI, tipus III, conjunt c. Boqueria.

El jardí de la casa està considerat "jardí històric". Pel fet de trobar-se a l'alçada de la primera planta de l'edifici, tot el subsòl és susceptible de contenir restes arqueològiques. Durant la intervenció no es va afectar el jardí històric de l'edifici, llevat d'alguna petita rasa per a canalitzacions. L'objectiu de l'obra era facilitar l'accés entre la recepció de l'hotel, situada a la planta baixa, i el jardí històric, a la primera planta. Amb aquesta finalitat es va fer un rebaix de terres esglaonat en la franja de jardí situada en el lateral de la casa.

Els treballs arqueològics van permetre de localitzar el parterre, un banc i el nivell d'ús d'un jardí anterior a l'actual, situat en una cota més baixa. Aquest antic jardí apareix en els plànols dels quarterons de Garriga i Roca, de 1858.

A la planta baixa de l'edifici s'hi van realitzar alguns rebaixos puntuals (fossats d'ascensor, clavegueram) que permeteren de localitzar algunes estructures muràries datades a partir del segle XVI i, sobretot, dels segles XVIII-XIX.

Paraules clau

Jardí històric, època moderna.

→

Boqueria, 10 / Aroles, 3-5

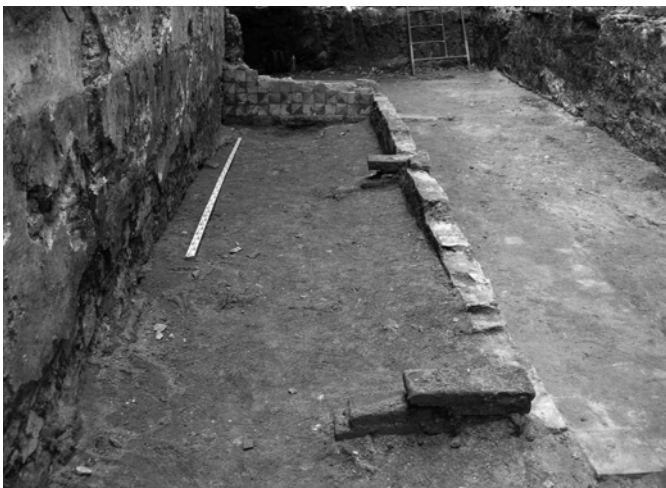
Sistema de clavegueres corresponent a l'antic jardí.

(Foto: Vanesa Triay, ATICS, SL)

Boqueria, 10 / Aroles, 3-5

Límits del parterre d'un jardí anterior a l'actual.

(Foto: Vanesa Triay, ATICS, SL)

Carrer d'en Carabassa, 8 bis

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

10 de maig – 30 de juny de 2006

Sondejos previs del 21 de desembre de 2005

al 31 de gener de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHC

034/06

Motiu

Construcció d'un edifici de nova planta

destinat a llar d'infants

Empresa adjudicatària

Atics, SL

Direcció tècnica

Damià Griñó Màrquez

Promotor

Institut Municipal d'Educació

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Els sondejos previs havien posat en relleu la presència de restes romanes i medievals al subsòl del solar. Durant la intervenció arqueològica es va poder confirmar la presència de les trames medieval i moderna i d'estructures d'habitatges de la mateixa època (murs, pous, fosses sèptiques); per sota d'aquests nivells apareixien estrats romans amb estructures de difícil adscripció, que no es van excavar a causa de la poca afectació del subsòl per l'obra prevista, i resten protegits sota el nou edifici.

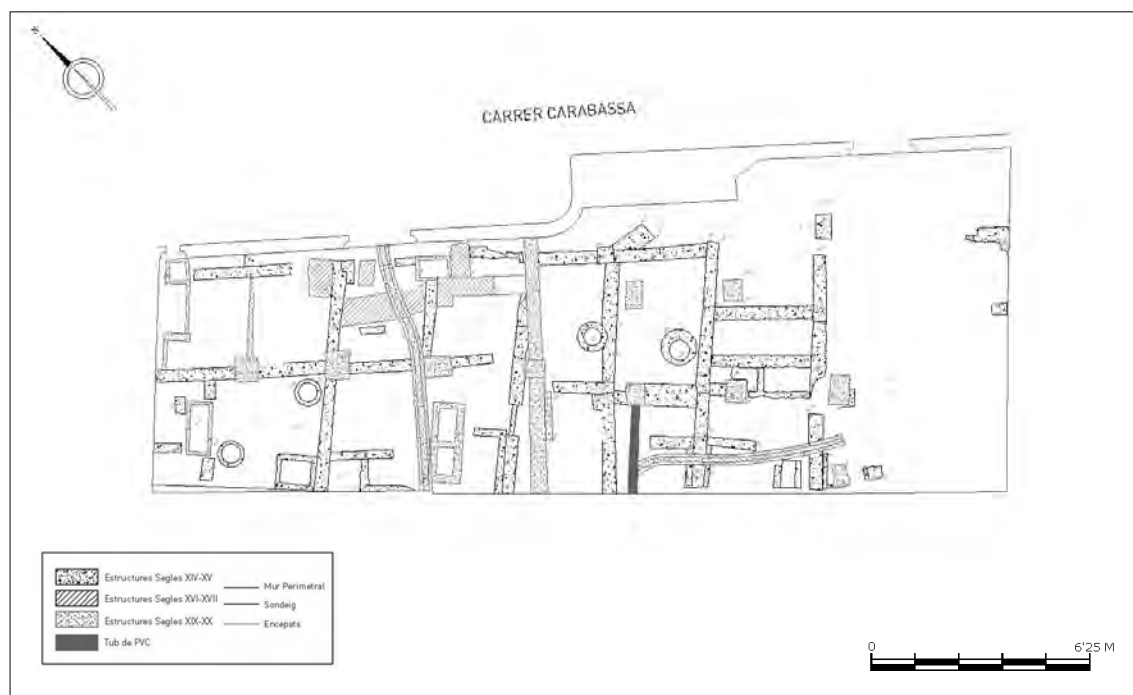
Paraules clau

Trama urbana baix-medieval i moderna, estratigrafia romana.

Carrer d'en Carabassa, 8 bis

Planta general.

(Dibuix: Bertha Durà, ATICS, SL)

Passeig de Circumval·lació, 8-14

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

18 de setembre de 2006 – 31 de març de 2007 (previsió)

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

126/06

Motiu

Construcció d'un edifici de nova planta destinat a la seu de la Biblioteca Central de Barcelona

Empresa adjudicatària

Actium, Patrimoni Cultural, SL

Direcció tècnica

Laia Santanach Suñol

Promotor

Foment de Ciutat Vella, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Feta una primera fase de sondejos dirigits per l'arqueòloga Laura Suau a l'agost de 2003, s'ha realitzat el rebaix inicial del solar fins a la cota -3,50 m, des de la rasant del carrer. Aquesta cota respon a motius organitzatius i de seguretat.

S'ha pogut constatar la presència de la contraescarpa corresponent al tram de muralla que unia la Ciutadella borbònica amb la muralla existent a la ciutat fins aleshores. Per fora d'aquesta estructura que creua el solar transversalment, hi ha d'altres elements muraris que hauran de poder interpretar-se al final de la intervenció arqueològica, actualment en curs.

Paraules clau

Ciutadella, contraescarpa.

Circumval·lació, 8-14

Conjunt d'estructures documentades i sondejos realitzats.

En primer terme, contraescarpa del segle XVIII. Les estructures de color més clar corresponen als fonaments de formigó de l'edifici ferroviari que ocupava aquest solar abans de 1991.

(Foto: March Bosch, ACTIUM, SL)

Carrer de la Ciutat d'Elx, 12-16

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

13 a 20 de març de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHC

017/06

Motiu

Construcció d'un edifici de nova planta destinat a habitatges i urbanització parcial del carrer

Empresa adjudicatària

Actium, Patrimoni Cultural, SL

Direcció tècnica

Carles Carbonell Badia

Promotor

Inmobiliària VS, SL

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Un dels elements que ha deixat una traça important a la ciutat és el Rec Comtal, del qual encara se'n pot resseguir el pas pel teixit urbà. Bona part del recorregut transcorre pel districte de Sant Andreu. En aquest mateix apartat del primer número de QUARHIS s'informava de la intervenció al carrer del Coronel Monasterio, 6-16, on es conserva un tram d'un dels aqüeductes romans, el Rec Comtal, el molí de Sant Andreu i el pont, per damunt del Rec, del camí que es dirigia a Santa Coloma.

L'edifici fabril que ocupava el solar del carrer de la Ciutat d'Elx 12-16 sobresortia respecte de la línia de façanes del carrer; aquest espai avançat sobre el carrer és per on passava el Rec Comtal. Es tracta, però, d'una fase contemporània del canal, bé que segueix el traçat original. Aquest fet fa pensar en la conservació del Rec en bona part del seu recorregut que, d'altra banda, ha deixat empremta en la urbanització de la ciutat en diferents èpoques.

Paraules clau

Rec Comtal, època contemporània.

Ciutat d'Elx, 12-16

Tram del Rec Comtal en la fase contemporània.

(Foto: Carles Carbonell, ACTIUM, SL)

Ciutat d'Elx, 12-16

El Rec en el sector que estava situat sota l'edifici de la fàbrica.

(Foto: Carles Carbonell, ACTIUM, SL)

Carrer del General Álvarez de Castro, 5

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

27 de març – 7 d'abril i 10 –21 de juliol de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHC

010/06

Motiu

Obres de construcció d'un edifici de nova planta

Empresa adjudicatària

Atics, SL

Direcció tècnica

Anna Bordas Tissier

Promotor

Gotua Promocions, SL

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

El projecte d'obra no contemplava la construcció d'un soterrani, per la qual cosa la intervenció es va limitar al control de l'excavació de les sabates de fonamentació i de l'espai on s'havia de situar la base de la grua.

Es van documentar tres estructures per a la conducció de l'aigua, datades als segles XVI, XVII i XIX, i diversos retalls d'ús indeterminat (bé que alguns podrien tractar-se de forats de vinya), dels segles XVII-XVIII, i diverses estructures d'època contemporània. Hi havia estratigrafia fins a època romana, però no es va poder relacionar amb cap tipus d'estructura, ni positiva ni negativa.

La mitgera que tancava el solar pel costat de mar es va repicar i se'n van treure elements afegits que ajudaven a la regularització del parament. Es tracta d'un mur de tàpia amb una base de carreus; tant a la tàpia com a la base de carreus hi ha una verdugada que és la que va ajudar a evitar l'esfondrament de la tàpia, molt erosionada. D'aquest mur se'n van documentar 15,20 m de llargada i anava, com a mínim, de la cota 5,00 msnm fins a la cota 13,33 msnm. Es va fer un sondeig arran de mur amb la finalitat de localitzar-ne l'inici; quan el sondeig va arribar a 1,60 m per sota de la rasant del carrer es va haver d'abandonar per motius de seguretat sense haver arribat al final. Aquesta estructura s'ha interpretat com el mur de tancament dels horts del convent de Santa Caterina.

Paraules clau

Estructures modernes, tanca de Santa Caterina, horts.

General Álvarez de Castro, 5

Parament del mur de tàpia amb base de carreus que tancava els horts del convent de Santa Caterina. A la foto es poden observar els maons de la verdugada.

[Foto: Anna Bordas, ATICS, SL]

General Álvarez de Castro, 5

Canalitzacions d'època moderna; en primer terme, dipòsit contemporani.

[Foto: Anna Bordas, ATICS, SL]

Carrer d'Horta, 46-46b / carrer del Vent, 1 (Can Mariner)

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

20 d'abril – 26 de maig de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

035/06

Motiu

Rehabilitació i ampliació d'un edifici destinat a biblioteca, amb manteniment de façanes i parets mestres i construcció de nou soterrani

Empresa adjudicatària

TEA Difusió Cultural, SL

Direcció tècnica

Sara Marín Hernando

Promotor

Districte d'Horta – Guinardó

ACCIONA INFRAESTRUCTURAS, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

La necessitat d'espai que requeria la nova biblioteca de Can Mariner va forçar l'ampliació dels soterranis que hi havia a l'edifici; el fet, però, que s'haguessin de mantenir dempeus algunes de les estructures originals, va provocar a la col·locació de *pilotis* que mantenien l'edifici suspès mentre es buidaven les terres de sota. Aquest procediment, difícil per a l'obra, també ho va ser per a l'arqueologia.

Al subsòl s'hi varen localitzar diverses sitges d'època romana i un forn amortitzat en època tardoantiga. La persistència del lloc com a zona agrícola queda provada per la presència de sitges i pous medievals. És factible de pensar, com a exemple, en la continuïtat dels llocs d'explotació agrària, de la mateixa manera que ho és en els llocs de culte i en la propietat.

Paraules clau

Forn romà, sitges d'època romana, sitges i pous medievals, masia.

Horta, 46-46b / Vent, 1 (Can Mariner)

Per tal de poder buidar les terres i conservar algunes de les parets de la masia, es va haver de construir una estructura metàl·lica que la deixava en una posició aèria. A la fotografia s'observen les restes del forn romà i, al damunt, el mas. (Foto: Sara Marín, TEA, SL)

Horta, 46-46b / Vent, 1 (Can Mariner)
Cambra de combustió d'un forn d'època
romana, amortitzat al segle IV.
(Foto: Sara Marín, TEA, SL)

Horta, 46-46b / Vent, 1 (Can Mariner)
Sitges conservades en un dels laterals
de la masia. Estan amortitzades entre
els segles II i IV.
(Foto: Sara Marín, TEA, SL)

Carrer de l'Hospital, 26-30 / carrer de la Morera, 2-4

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

3 de juliol de 2006 – 20 d'abril de 2007
(previsió)

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

070/06

Motiu

Obres de construcció d'un edifici de nova planta amb soterrani

Empresa adjudicatària

Atics, SL

Direcció tècnica

Jordi Alsina Martín, Rafael Dehesa Carreira

Promotor

Casacuberta Marsans, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Intervenció actualment en curs. El volum més important de restes documentades fins al moment correspon a estructures domèstiques d'època moderna, les quals formarien part de l'antic parcel·lari de la zona. Puntualment, s'han localitzat dos trams de mur d'època baix-medieval que havien estat reaprofitats en èpoques posteriors. D'aquesta mateixa època cal destacar la presència d'un forn de ceràmica, parcialment destruït, que es pot datar al segle XIII, conserva part de la graella, parets laterals i solera.

Les estructures i l'estratigrafia romana es concentren en un punt del solar; les diferents afectacions del subsòl al llarg dels segles fa que les restes es trobin a la part alta del solar, mentre que el sector del carrer de l'Hospital està força malmès. En les cotes inferiors es conservava un paviment fet amb pedres irregulars de mida petita que els arqueòlegs directors de la intervenció daten, provisionalment, entre els segles I i II. També del segle II hi ha uns murs que delimiten un àmbit i tenen una represa datada al segle IV; a més podrien tenir continuïtat cap al sector que s'està començant a obrir. Finalment, en el límit del solar amb el carrer de la Morera, han aparegut estructures corresponents a un monument funerari d'època romana, amb una fase d'ús del segle IV, que al seu interior conservava les restes òssies de diversos individus. Al costat, a l'exterior, en un retall fet a l'argila hi havia una ossera de la mateixa època.

S'han fet diverses analítiques al forn medieval, el qual passarà a formar part d'un projecte d'investigació més ampli per part de l'MHCB. Per a més informació al respecte vegeu Beltrán de Heredia Bercero, J. "Pisa arcaica i vaixel·la verda al segle XIII. L'inici de la producció de pisa decorada en verd i manganès a la ciutat de Barcelona", en aquest mateix volum, pp. 138-159.

Paraules clau

Estructures domèstiques d'època romana, monument funerari, trama urbana medieval i moderna, forn de ceràmica.

Hospital, 26-30 / Morera, 2-4

Forn de ceràmica del segle XIII.

(Foto: Jordi Alsina, Rafael Dehesa, ATICS, SL)

Hospital, 26-30 / Morera, 2-4

Estructura interna o *formae* del monument
funerari.

(Foto: Jordi Alsina, Rafael Dehesa, ATICS, SL)

Hospital, 26-30 / Morera, 2-4

Ossera situada al costat de l'estructura
funerària, dins un encaix a l'argila.

(Foto: Jordi Alsina, Rafael Dehesa, ATICS, SL)

Plaça de Jaume Sabartés

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

21 d'agost de 2006 – 31 de gener de 2007

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

120/06

Motiu

Obres d'urbanització de la plaça

Empresa adjudicatària

TEA Difusió Cultural, SL

Direcció tècnica

Júlia Miquel López

Promotor

Foment de Ciutat Vella, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

A causa de la poca afectació del subsòl per les obres, bàsicament es va documentar la trama urbana d'època moderna. La major part de les restes exhumades corresponen a estructures de tipus domèstic; només en un punt, la localització de diverses tenalles permet apropar-se a la realitat artesanal d'aquest sector de la ciutat. D'època medieval només hi ha el testimoni de dos murs molt fragmentats. La intervenció no va exhaurir l'estratigrafia existent al subsòl.

Paraules clau

Estructures domèstiques, època moderna, trama urbana.

Jaume Sabartés

Restes de tres tenalles documentades al subsòl de la plaça.

(Foto: Júlia Miquel, TEA, SL)

Carrer de Marià Lavèrnia – turó de la Rovira

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

2-13 d'agost de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

103/06

Motiu

La intervenció arqueològica es planteja arran d'un projecte de camp de treball per a la neteja i adequació de les bateries antiaèries per part de l'associació de veïns de Can Baró. Es tracta d'un camp internacional que té l'objectiu de recuperar la memòria històrica de l'indret, en el conjunt del parc dels Tres Turons.

Empresa adjudicatària

Atics, SL

Direcció tècnica

Roser Pou Calvet

Tècnic i documentalista

Jordi Ramos Ruiz

Promotor

Agència de Promoció del Carmel i entorns, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Les tasques van consistir en la neteja i documentació de bona part de les estructures de defensa antiaèria conservades al turó. Hi ha nius de metralladora i búnquers que van ser construïts per a la defensa de la ciutat durant la guerra civil espanyola (1936-1939).

Aquesta ha estat una primera fase d'actuacions al turó de la Rovira d'un procés de recuperació patrimonial que hauria d'acabar amb l'excavació, documentació i adequació de les restes arqueològiques que hi pugui haver a l'indret.

Paraules clau

Guerra civil espanyola, defensa antiaèria, turó de la Rovira.

Marià Lavèrnia, s/n – turó de la Rovira

Estructures de defensa antiaèria.

(Foto: Jordi Ramos, ATICS, SL)

Carrers de Montalegre i Valldonzella, plaça dels Àngels i carrer de Torres i Amat

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

6 de febrer – 3 d'agost de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHC

011/06

Motiu

Intervenció arqueològica subsidiària de la urbanització del nou carrer entre el carrer de Montalegre i el de Torres i Amat

Empresa adjudicatària

TEA, Difusió Cultural, SL

Direcció tècnica

Júlia Miquel López

Promotor

Foment de Ciutat Vella, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Es va fer el control arqueològic dels rebaixos de terra previstos en la urbanització del nou tram de carrer i els serveis corresponents. La finalitat d'aquestes intervencions és documentar les estructures que estan afectades per les obres. Com a resultat genèric, aporten informació del teixit urbà i d'estructures d'habitatges d'època moderna i contemporània. En la prolongació del carrer de Torres i Amat es va documentar un antic safareig del desaparegut convent de Montalegre.

Paraules clau

Estructures domèstiques, trama urbana medieval i moderna.

Montalegre, Valldonzella, plaça dels Àngels i Torres i Amat

Safareig del convent de Montalegre.

(Foto: Júlia Miquel, TEA, SL)

**Carrer de Montalegre, 4X-8 / carrer de les Ramelleres, 21-25
/ carrer dels Tallers, 45**

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

8 de maig – 17 de novembre de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

059/06

Motiu

Urbanització de l'espai interior de les noves facultats de Geografia i Història i de Filosofia de la Universitat de Barcelona

Empresa adjudicatària

Actium, Patrimoni Cultural, SL

Direcció tècnica

Rony José Castillo Gómez

Promotor

Universitat de Barcelona

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Seguiment de tots els treballs d'urbanització de l'espai situat entre els edificis de les noves facultats. Es tractava de rebaixos de poca fondària i rases de serveis. Es van documentar, parcialment, restes de les edificacions que hi havia hagut en aquesta zona, relacionades amb tallers i abocadors de ceràmica, zones d'extracció d'argiles i forns dels segles XVIII i XIX.

De fet, aquesta actuació arqueològica és la continuació de les que van iniciar l'any anterior altres equips d'arqueòlegs dirigits per Carles Carbonell, Esteve Nadal i Sònia Pascual, però que s'han hagut d'allargar a causa de la planificació de l'obra, amb una execució molt dilatada en el temps.

Paraules clau

Trama urbana, zona d'extracció d'argiles, forns de ceràmica, època moderna i contemporània.

Montalegre, 4X-8 / carrer de les Ramelleres, 21-25 / carrer dels Tallers, 45

Detall d'un forn seccionat pel nou edifici universitari.

(Foto: Rony J. Castillo, ACTIUM, SL)

←

Montalegre, 4X-8 / carrer de les Ramelleres, 21-25 / carrer dels Tallers, 45

Visió aèria d'un dels sectors excavats. A la part central hi ha el parterre d'un antic jardí.

(Foto: Rony J. Castillo, ACTIUM, SL)

Carretera de Montjuïc, 2-6 – castell de Montjuïc

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

10 d'abril – 30 de setembre de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

046/06

Motiu

Construcció d'un dipòsit per a l'acumulació i aprofitament d'aigües freàtiques a la muntanya de Montjuïc

Empresa adjudicatària

Codex, Arqueologia i Patrimoni, sccl

Direcció tècnica

Daniel Alcubierre Gómez

Promotor

Barcelona de Serveis Municipals, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Es va fer el seguiment de tot el rebaix de terres de l'interior d'un dels baluards del castell de Montjuïc, corresponent al camí cobert que el circumval·la. Es desconeix el subsòl del castell atès que, com a recinte militar, mai no s'hi havia pogut treballar; aquesta és la primera intervenció arqueològica que s'hi realitza. L'actuació va permetre conèixer l'estructura interna del baluard, que disposa de contraforts en el mur que dóna al fossat.

Paraules clau

Castell de Montjuïc, baluard.

Montjuïc, 2-6 – castell de Montjuïc

Interior del baluard després de l'extracció de terres. És l'espai que ocupa el nou dipòsit d'aigües freàtiques.

(Foto: Daniel Alcubierre, CODEX, SCCL)

**Carrer Nou de la Rambla, 82-88 / carrer de l'Estel, 2-2b /
carrer de les Tàpies, 7-9**

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

24 de juliol – 5 de desembre de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

104/06

MotiuConstrucció d'un edifici de nova planta,
amb soterrani, per a activitats docents**Empresa adjudicatària**

Atics, SL

Direcció tècnica

Anna Bordas Tissier

Promotor

Fundació Conservatori del Liceu

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Després d'uns sondejos previs realitzats per Damià Griñó l'any 2005, durant els mesos de juliol i desembre de 2006 es va excavar el solar en la seva totalitat. En les cotes superiors, a banda de les estructures contemporànies, s'hi van localitzar pous i retalls d'època medieval i moderna i una sèria de cronologia baix-medieval. Aquests elements no es van poder relacionar amb cap mena d'estructura murària.

Pel que fa a les cotes inferiors del solar, corresponent a una fàcies prehistòrica, s'hi van localitzar i documentar diverses estructures de combustió (agrupacions de pedres i una alta concentració de restes vegetals cremades i alguns fragments carbonitzats de branques). Aquestes estructures estan acompanyades, en diferents punts del solar, de ceràmica, material lític i fauna. El conjunt podria datar-se, amb la precaució que comporta el fet d'estar encara en fase d'estudi, al neolític antic evolucionat (al voltant del 4.000 aC). Sota les capes antròpiques hi ha estrats de llims, margues i argiles d'origen lacustre.

Aquest jaciment formarà part d'un projecte més ampli de l'MHCB coordinat pel Dr. Miquel Molist. Per a més informació vegeu "Memòria de l'activitat científica de l'MHCB", QUARHIS, núm. 2. 2006, pp.180-181.

Paraules clau

Prehistòria, neolític antic evolucionat, estructures de combustió, material lític, alt-medieval, baix-medieval, pou, sèria.

**Nou de la Rambla, 82-88 / carrer de l'Estel,
2-2b / carrer de les Tàpies, 7-9**

Llar prehistòrica del neolític antic
evolucionat.

(Foto: Anna Bordas, ATICS, SL)

Carrer Nou de la Rambla, 169-235 / passeig de Miramar, 1-25 / camí de la Font Trobada, 1-13 / passeig de Montjuïc, 67-199 – Parc de la Primavera

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

18 d'abril – 30 de juny de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHC

061/06

Motiu

Obres d'urbanització com a zona verda de l'illa situada entre el teixit residencial del Poble-sec i la vessant nord del parc de Montjuïc.

Empresa adjudicatària

Codex Arqueologia i Patrimoni, sccl

Direcció tècnica

Conxita Ferrer Álvarez

Arqueòleg tècnic

Daniel Alcubierre Gómez

Promotor

Barcelona de Serveis Municipals, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

El treball arqueològic ha consistit en el control de tots els rebaixos de terra que s'han hagut de realitzar en aquest sector de la muntanya. Els terrenys de Montjuïc han estat utilitzats des de la prehistòria, cosa que fa necessari el seguiment de totes les obres que s'hi realitzin en previsió de qualsevol troballa arqueològica.

Al subsòl del nou parc de la Primavera hi ha el refugi 307, gestionat des de l'MHCB. Els refugis es van anar construint durant la guerra civil espanyola. La Generalitat va crear la Junta de Defensa Passiva, que era l'encarregada dels projectes i de la seva execució. Malgrat això, se'n varen construir d'altres, promoguts pels mateixos veïns, que no figuren en els registres de refugis coneguts.

D'aquests darrers se'n van localitzar dos en el decurs de les obres. Un és al passeig de Montjuïc; té dos accessos i l'interior és un llarg passadís rectilini excavat a l'argila. Actualment les entrades estan tapiades i s'ha obert un registre per on s'hi pot accedir des del Parc de la Primavera. Les condicions d'aquest refugi no el fan visitable. A la part alta del parc, en la confluència entre el camí de la Font Trobada i el passeig de Miramar es van trobar dos passadissos més i, almenys un, és un refugi antiaeri.

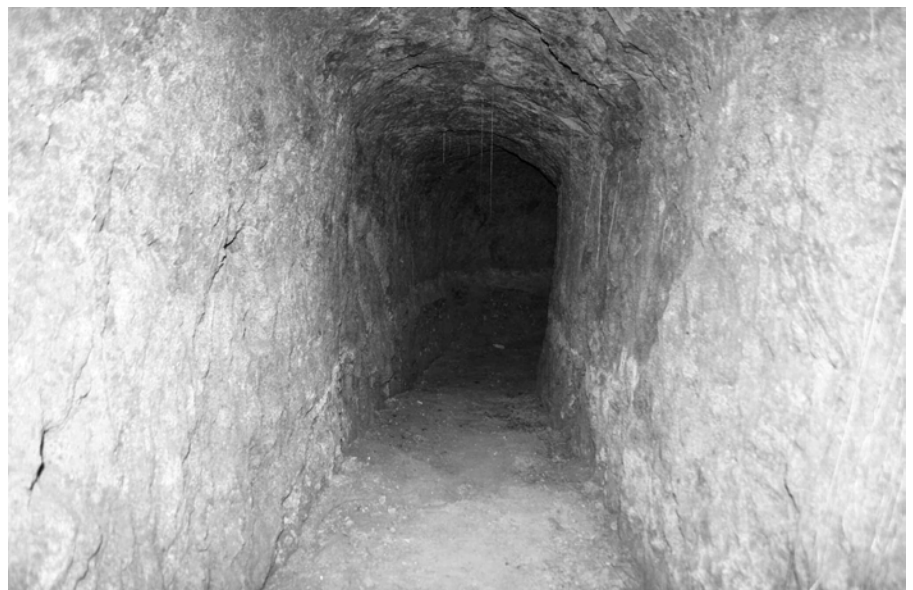
Paraules clau

Refugis de defensa passiva, guerra civil espanyola.

Nou de la Rambla, 169-235 / passeig de Miramar, 1-25 / camí de la Font Trobada, 1-13 / passeig de Montjuïc, 67-199 – Parc de la Primavera

Interior del refugi localitzat al passeig de Miramar.

(Foto: Daniel Alcubierre Gómez, CODEX, SCCL)

**Nou de la Rambla, 169-235 / passeig de Miramar, 1-25 /
camí de la Font Trobada, 1-13 / passeig de Montjuïc, 67-199 – Parc
de la Primavera**

Obertures dels refugis localitzats a la part alta del Parc
de la Primavera.

(Foto: Daniel Alcubierre Gómez, CODEX, SCCL)

Plaça de Pau Vila, 12-13b / carrer del Dr. Aiguader, 1-27 / carrer de la Marquesa, 2-6

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

1 d'agost de 2006 – (intervenció en curs)

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

096/06

Motiu

Construcció de sis edificis de nova planta i tres plantes de soterrani

Empresa adjudicatària

Codex Arqueologia i Patrimoni, sccl

Direcció tècnica

Mikel Soberón Rodríguez

Promotor

Tricéfalo - Vallehermoso

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

La gran extensió del solar ha permès documentar un conjunt d'elements prou significatius per a la història de la ciutat.

S'ha localitzat el baluard de Migdia i un tram de la muralla del segle XVI que defensava la ciutat pel costat de mar. A peus del baluard, entre aquest i la contramuralla (molt derruïda en aquest sector), transcorre una derivació del Rec Comtal. Pel costat sud-oest del baluard s'hi va construir, al segle XIX, un tram de muralla que es dirigia cap al portal de Mar. D'aquesta muralla només en queden els fonaments i els carreus que la lligaven amb el baluard, ja que va ser arrasada per la construcció d'uns magatzems portuaris. Pel costat de la ciutat, s'han conservat restes de les botigues construïdes a l'interior de la muralla del segle XIX.

En les sorres on s'assenten el baluard de Migdia i la muralla del segle XIX s'hi han localitzat blocs irregulars de pedres de grans dimensions. D'aquests blocs també se n'han localitzat a l'altre costat del solar, a tocar del carrer del Dr. Aiguader. Tot i que encara ens movem en hipòtesis, podria tractar-se del primer espigó del port de Barcelona, documentat al segle XVI. La construcció d'aquest espigó i la posterior sedimentació de material procedent del Besòs acabarien donant lloc a la Barceloneta. La promoció de l'obra està treballant en el projecte de visualització del baluard de Migdia.

D'altra banda, mentre s'estava realitzat la intervenció, el Patronat Municipal de l'Habitatge va iniciar una promoció pública en la part del solar més propera a l'estació de França, cosa que ha permès de visualitzar en extensió la continuació de les estructures documentades inicialment. Aquesta darrera actuació va ser dirigida per l'arqueòleg Pere Lluís Artigues, també de l'empresa Codex.

Paraules clau

Baluard de Migdia, muralla, derivació del Rec Comtal, contramuralla, magatzems i botigues, espigó, època moderna i contemporània.

Pau Vila, 12-13b / Dr. Aiguader, 1-27 / Marquesa, 2-6

El baluard de Migdia vist des de la contramuralla conservada en el solar de la promoció pública del Patronat Municipal de l'Habitatge.

(Foto: Mikel Soberón, CODEX, SCCL)

**Pau Vila, 12-13b / Dr. Aiguader, 1-27 /
Marquesa, 2-6**

Punt de contacte entre el baluard de Migdia
i la muralla del segle XIX.

(Foto: Mikel Soberón, CODEX, SCCL)

→

**Pau Vila, 12-13b / Dr. Aiguader, 1-27 /
Marquesa, 2-6**

Estructura de la derivació del Rec Comtal.

(Foto: Mikel Soberón, CODEX, SCCL)

Carrer de Pelai, 58**FITXA TÈCNICA****Dates d'intervenció**

1 d'agost – 8 de setembre de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHC

108/06

Motiu

Obres d'instal·lació d'una escala mecànica entre la planta baixa i el soterrani d'un edifici en rehabilitació

Empresa adjudicatària

TEA Difusió Cultural, SL

Direcció tècnica

Rebeka Garcia Díez

Promotor

Particular

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Intervenció de poca entitat per la superfície que estava afectada (menys de 30 m²), però que resulta interessant pels resultats obtinguts ja que no hi ha gaire informació d'aquest sector de la ciutat. Es troba a uns 10 metres de la muralla medieval del carrer de Pelai i a una cota de 3 metres per sota de la rasant del carrer. S'hi va documentar un mur amortitzat al segle XV i un pou i dues estructures de planta circular que podrien correspondre a dos dipòsits amortitzats entre els segles XVII-XVIII. La poca afectació de l'obra sobre el subsòl no va permetre de continuar la intervenció i es va deixar aquest espai en reserva arqueològica.

Paraules clau

Baix-medieval, pou, dipòsit, època moderna.

Pelai, 58

Estructures de planta circular documentades al subsòl.

(Foto: Rebeka Garcia, TEA, SL)

Passeig de Picasso, 24bis-30

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

22 de maig – 8 de setembre de 2006; febrer de 2007 (s'inicia la darrera fase d'excavació)

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

020/06

Motiu

Construcció d'un edifici de nova planta amb soterrani

Empresa adjudicatària

ArqueoCat, SL

Direcció tècnica

Gemma Caballé Crivillés

Promotor

COPCISA INMOBILIARIA, SL

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Les restes documentades al subsòl del solar corresponen a les edificacions que s'hi van haver d'enderrocar després de la desfeta de 1714. A grans trets, s'hi diferencien tres grans fases històriques, obviant la darrera fase contemporània amb la construcció dels porxos d'en Fontserè. Cal citar-la per la seva afectació, encara que puntual, del subsòl: un soterrani, diversos dipòsits i, més darrerament, una estació transformadora, han destruït algunes de les restes conservades, i s'ha trencat l'estratigrafia entre un costat i altre del solar.

a) Fase medieval i moderna. Actualment s'està treballant per posar al descobert les restes del teixit urbà en època medieval i moderna. Les estructures muràries apareixen molt derruïdes, però permeten elaborar la planimetria de la ciutat en aquest sector. Aquestes estructures van estar dempeus fins al segle XVII. Per sota dels nivells medievals hi ha sorres; al final de la intervenció es farà el seguiment del rebaix d'aquestes sorres per si s'hi poguessin localitzar d'altres restes d'èpoques anteriors.

b) Al segle XVII es construí una església conventual de frares de l'orde de Sant Francesc, coneguts com a menorets. Per a la seva construcció es van derruir els edificis existents per sota del nivell de circulació que havia de tenir l'església. La part més ben conservada, dins el solar, és la del presbiteri, situat a una cota més alta que la resta de l'edifici, la qual cosa ha permès que les estructures anteriors que hi havia en aquest sector s'hagin conservat millor que en la resta. Sembla que el projecte inicial no es va poder acabar; és possible que s'hagués previst edificar algun tipus d'absis que, finalment, no es va arribar a construir.

c) La darrera de les fases correspon a l'arrasament que es produí després de la guerra de Successió.

Paraules clau

Trama urbana medieval i moderna, església dels menorets.

Picasso, 24bis-30

Restes del presbiteri de l'església dels menorets.
(Foto: Gemma Caballé, per ARQUEOCAT, SL)

Picasso, 24bis-30

Estructures anteriors a la construcció de l'església.
(Foto: Gemma Caballé, per ARQUEOCAT, SL)

SECTOR POU DE LA FIGUERA**FITXA TÈCNICA****Ubicació**

Jardins del Pou de la Figuera: carrers de Jaume Giralt, Metges, Montanyans i Pou de la Figuera

Dates d'intervenció

26 de juny de 2006 – febrer de 2007

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

088/06

Motiu

Obres de construcció d'una estació transformadora, un dipòsit de recollida de sòlids urbans i canalització de xarxes d'electricitat, telefonia i de recollida pneumàtica de sòlids urbans

Empresa adjudicatària

Estrats, SL

Direcció tècnica

Adriana Vilardell Fernández

Promotor

Foment de Ciutat Vella, SA

Ubicació

Carrers Pou de la Figuera / Jaume Giralt / Montanyans / Carders

Dates d'intervenció

30 de gener de 2006 – 30 de juny de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

015/06

Motiu

Obres per a la instal·lació d'una estació transformadora

Empresa adjudicatària

Estrats, SL

Direcció tècnica

Ivan Salvadó Jambrina

Promotor

Foment de Ciutat Vella, SA

Ubicació

Carrer de Sant Pere Més Baix, 70-76 / carrer de Jaume Giralt, 44-46 / carrer dels Metges, 25-29

Dates d'intervenció

12 de setembre de 2006 – 16 de febrer de 2007 (previsió)

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

115/06

Motiu

Construcció d'un edifici de nova planta destinat a equipaments socials

Empresa adjudicatària

Atics, SL

Direcció tècnica

Esther Medina Guerrero

Promotor

Foment de Ciutat Vella, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Les tres actuacions que es presenten s'han realitzat a l'entorn del Pou de la Figuera, en l'espai comprès entre els carrers de Carders, Jaume Giralt, Sant Pere Més Baix, Metges i Montanyans.

En el decurs dels treballs s'ha documentat l'antic parcel·lari dels segles XVIII-XIX. Per sota d'aquests nivells es conserva part del teixit baix-medieval, fins al segle XV i, puntualment, fins al segle XVI. Les estructures documentades estan força arrasades i, a manca de l'estudi definitiu, sembla que corresponen a àmbits de caràcter domèstic. Quan finalitzi l'estudi del material arqueològic es podrà determinar quines d'aquestes estructures són anteriors a la baixa edat mitjana.

En un sector a tocar del carrer de Sant Pere Més Baix i un altre al Pou de la Figuera, s'han documentat necròpolis romanes, probablement d'època tardoantiga o alt-medieval.

Paraules clau

Necròpolis, estructures domèstiques medievals i modernes, trama urbana medieval i moderna.

Jaume Giralt, Metges, Montanyans i Pou de la Figuera - jardins del Pou de la Figuera

Estructures documentades en una de les rases del carrer del Pou de la Figuera.

(Foto: Adriana Vilardell, ESTRATS, SL)

Jaume Giralt, Metges, Montanyans i Pou de la Figuera - jardins del Pou de la Figuera

Forn, possiblement de pa, documentat al subsòl del carrer dels Metges. Anterior al segle XV.
(Foto: Adriana Vilardell, ESTRATS, SL)

Pou de la Figuera / Jaume Giralt / Montanyans / Carders
Estructures al carrer de Jaume Giralt. En aquest sector s'hi va documentar una important estratigrafia medieval i romana que els estudis del material arqueològic exhumat hauran de confirmar.
(Foto: Ivan Salvadó, ESTRATS, SL)

Sant Pere Més Baix, 70-76 / Jaume Giralt, 44-46 / Metges, 25-29
Estructura de combustió d'època baix-medieval.
(Foto: Ivan Salvadó, ESTRATS, SL)

Passeig de Pujades, 10-20 / passeig de Picasso, 7-21 – parc de la Ciutadella – portal de Sant Daniel

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

16 d'octubre de 2006 – 31 de gener de 2007

Tipus d'intervenció

Programada

Codi MHC

029/06

Motiu

Estudi i documentació d'un dels portals de la muralla medieval

Empresa adjudicatària

Actium, Patrimoni Cultural, SL

Direcció tècnica

Miquel Gea Bullich

Promotor

Institut de Cultura de Barcelona

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

L'Ajuntament de Barcelona ha estat realitzant diverses obres de millora al parc de la Ciutadella, per la qual cosa és necessari tenir una informació extensiva sobre la realitat del patrimoni arqueològic amb la finalitat de poder establir la millor proposta d'actuació. Durant el control arqueològic de les tasques de canalització del rec, entre octubre de 2005 i maig de 2006, es van localitzar les restes d'un dels portals de la muralla medieval de Barcelona. Amb l'objectiu d'estudiar i documentar aquest portal, es va programar la intervenció arqueològica que es presenta.

En l'espai excavat s'hi poden diferenciar, a grans trets, cinc fases:

a) Tram de la fortificació medieval de la ciutat al sector de Santa Clara. Entre els elements que cal destacar hi ha la muralla, dues torres poligonals, el portal de Sant Daniel, el fossat i el pont de pedra que el creuava.

b) Edifici de planta rectangular, subdividit en tres àmbits, que s'adossava al parament interior de la muralla. En un dels àmbits hi ha un pou amb l'escut de la ciutat i una pica; probablement és una obra del segle XVI. A l'exterior de l'edifici es va trobar un conjunt de 475 monedes a l'interior de la canalització que venia d'aquesta pica; possiblement es tracta d'una ocultació.

c) Estructures utilitzades en la guerra de Successió per a la defensa del portal durant el setge. Hi ha diferents línies de barricades per impedir el pas de l'enemic i, alhora, per permetre una defensa avançada del portal des del baluard de Santa Clara; en aquest mateix sentit, s'ha pogut documentar com el pas per la porta es va reduir a la mínima expressió.

d) Diverses subestructures del baluard del Rei de la Ciutadella borbònica. La construcció de la fortalesa va comportar l'arrasament de tot el sector de Santa Clara. S'eliminà tot allò que quedava fora del nou recinte emmurallat per facilitar-ne la defensa i s'enderrocà la resta d'edificis just per sota del nivell de circulació a l'interior de la fortalesa.

e) A partir de 1868 s'enderrocaren la majoria d'edificis de la Ciutadella (només se'n conserva la capella castrense, la casa del governador –actualment un centre d'ensenyament–, i el polvorí –l'actual Parlament de Catalunya). La resta d'estructures es van enderrocar parcialment, i se'n conserven encara al subsòl.

Paraules clau

Muralla, torres, pont, fossat, medieval, portal de Sant Daniel, escut de la ciutat, guerra de Successió, Ciutadella, municció, època medieval i moderna.

Pujades, 10-20 / Picasso, 7-21 – parc de la Ciutadella – portal de Sant Daniel

Visió aèria de les estructures documentades.

(Foto: Marc Bosch, ACTIUM, SL)

Pujades, 10-20 / Picasso, 7-21 – parc de la Ciutadella – portal de Sant Daniel

Escut *in situ*, al lateral de la boca d'un pou.

(Foto: Marc Bosch, ACTIUM, SL)

Rambla / pla de la Boqueria – estació de metro (L3 – costat Besòs)

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

21-22 de gener, 20 de març – 7 d'abril, 1-8 de setembre, 2 d'octubre – 3 de novembre de 2006

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHCB

002/06

027/06

Motiu

Obres d'accessibilitat a la línia 3 del metro; instal·lació d'ascensor i modificació del vestíbul

Empresa adjudicatària

Atics, SL

Direcció tècnica

Laia Santanach i Suñol

Vanesa Triay Olives

Promotor

GISA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

La intervenció consistí en la documentació i excavació de les restes de la torre oriental del portal de la Boqueria, dels segles XIII-XIV. En fotografies que es conserven del moment de construcció del túnel del metro, s'hi observa com es va desmuntar el parament exterior de la torre, deixant el reblert interior.

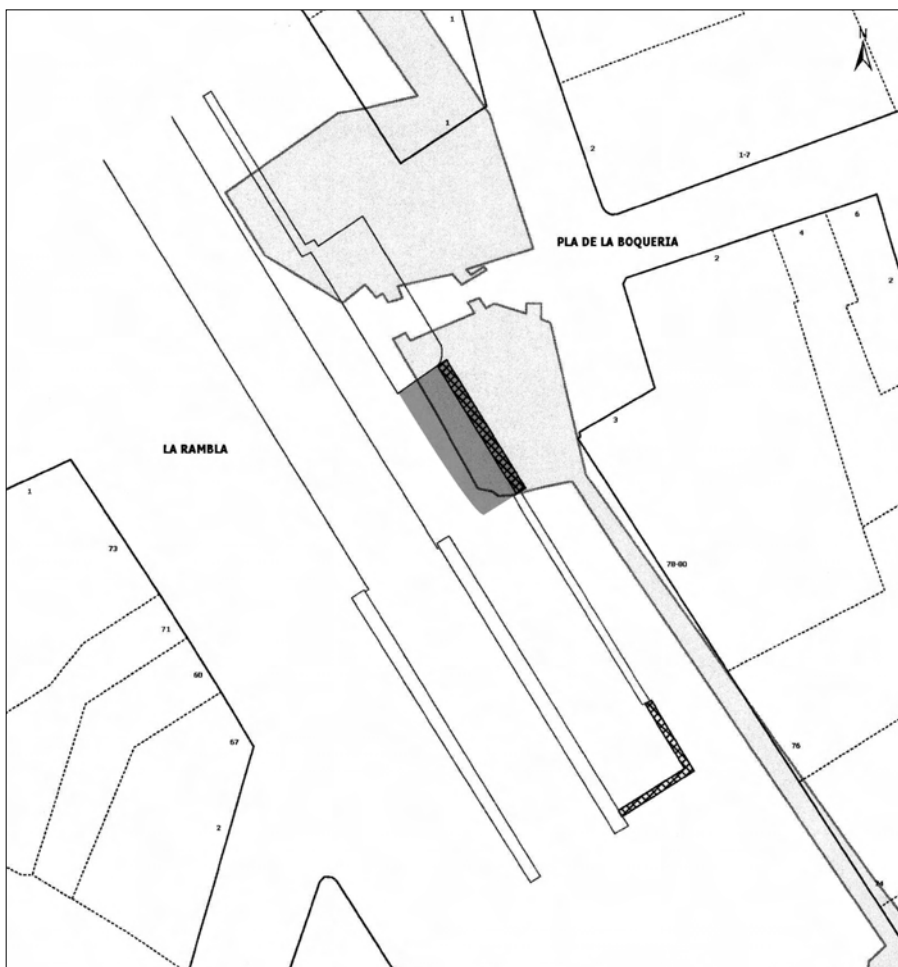
L'aportació de la intervenció al coneixement històric de la ciutat rau en la localització d'estratigrafia romana (segles III-IV) fins ara desconeguda en aquest sector de la ciutat; per altra banda, es van recollir fragments ceràmics corresponents a l'edat del bronze.

Paraules clau

Portal de la Boqueria, muralla medieval, estratigrafia romana, edat del bronze.

Rambla / pla de la Boqueria – estació de metro (L3 – costat Besòs)

Superposició del parcel·lari actual amb el portal de la Boqueria, les dues torres i un tram de la muralla. Ressaltat: lloc de la intervenció.

Carrer de la Riera Alta, 1-15, 14-16 / carrer del Carme, 102-104, 75-79 / carrer de la Riera Baixa, 1, 15-23 / carrer de Maria Aurèlia Capmany, 1-15, 2-24 / carrer de l'Hospital, 86-112 / rambla del Raval, 2, 1-21 / carrer de Sant Rafael, 1-17 / carrer d'en Robador, 1-47, 2-36 / plaça de Salvador Seguí, 9-17

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció

28 de novembre de 2005 – març de 2007 (previsió)

Tipus d'intervenció

Preventiva

Codi MHC

308/05

Motiu

Intervenció arqueològica subsidiària del projecte d'urbanització i infraestructures troncal de la unitat d'actuació del carrer de Sadurní i el seu entorn

Empresa adjudicatària

Atics, SL

Direcció tècnica

Iñaki Moreno Expósito

Codirecció

Albert Velasco Artigues

Promotor

Foment de Ciutat Vella, SA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Les rases obertes en tots aquests carrers han permès de documentar part del teixit urbà en aquest sector de la ciutat, en molts casos seguint el parcel·lari que hi havia abans de l'esponjament urbanístic realitzat en els darrers anys.

La localització de la traça de la ciutat medieval, en canvi, està limitada a dos punts molt concrets, a la cantonada de la rambla del Raval amb el carrer de l'Hospital i al carrer d'en Robador.

En el primer cas, es tracta de cases del carrer de l'Hospital, un dels accessos tradicionals a la ciutat, com a mínim, des d'època romana. En el segon, correspon a edificacions del carrer d'en Robador, parcialment excavades en la intervenció dels anys 2004-2005 a l'illa Robador, dirigida per l'arqueòleg Joan Piera Sancerni. Als segles XIII-XIV, al carrer d'en Robador acabava el teixit urbà en aquest sector de la ciutat; a partir d'aquest punt ens trobaríem amb explotacions agropecuàries, òbviament aïllades, fins a trobar el Monestir de Sant Pau del Camp o l'Hospital de Sant Llätzer.

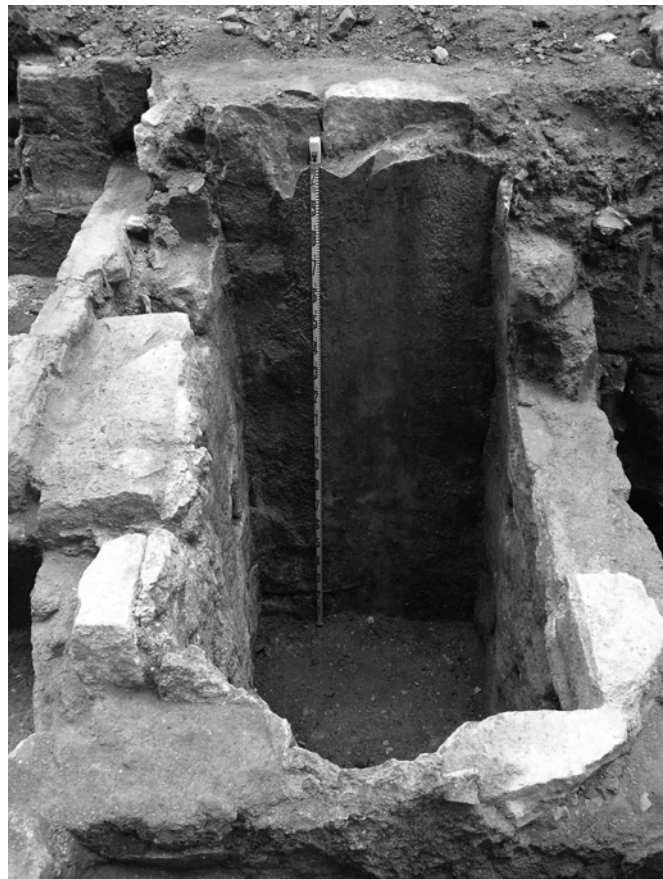
Paraules clau

Estructures domèstiques, trama urbana medieval i moderna.

Riera Alta, 1-15, 14-16 / carrer del Carme, 102-104, 75-79 / carrer de la Riera Baixa, 1, 15-23 / carrer de Maria Aurèlia Capmany, 1-15, 2-24 / carrer de l'Hospital, 86-112 / rambla del Raval, 2, 1-21 / carrer de Sant Rafael, 1-17 / carrer d'en Robador, 1-47, 2-36 / plaça de Salvador Seguí, 9-17

Sínia d'època moderna documentada al carrer de Sant Rafael.

(Foto: Iñaki Moreno, ATICS, SL)

Riera Alta, 1-15, 14-16 / carrer del Carme,
102-104, 75-79 / carrer de la Riera Baixa,
1, 15-23 / carrer de Maria Aurèlia Capmany,
1-15, 2-24 / carrer de l'Hospital, 86-112 /
rambla del Raval, 2, 1-21 / carrer de Sant
Rafael, 1-17 / carrer d'en Robador, 1-47,
2-36 / plaça de Salvador Seguí, 9-17

Excavació finalitzada al carrer d'en Robador,
entre els carrers de Sant Josep Oriol
i de Sant Pau.

(Foto: Iñaki Moreno, ATICS, SL)

